

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора,

радника директора Інституту вищої освіти НАПН України

Майбороди Василя Калениковича

про дисертацію Паскаленка Віталія Володимировича

«Педагогічна спадщина та громадсько – просвітницька діяльність В.В.Рюміна
в кінці ХІХ – на початку ХХ століття»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Актуальність обраної теми. Одним з напрямків історико – педагогічної думки є вивчення творчого надбання персоналій минулого, які залишили ідеї, творче використання яких надасть поштовх розвитку педагогічної думки в нових історичних умовах. Тому в наш час набуває актуальності вивчення спадщини видатних педагогів минулого, ідеї яких вплинули на розвиток освіти.

Доцільність вибору теми та її актуальність підтверджує той факт, що тема дисертації відповідає напряму наукових досліджень Академії педагогічних наук України за напрямом проблематики «Українська педагогіка в персоналіях» (реєстраційний номер №0113U004766). Тема дисертаційного дослідження узгоджена на засіданні вченої ради Південнослов'янського інституту Київського славістичного університету і на засіданні бюро Ради з координації досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні, протокол №8 від 30.11.2010.р.

Актуальність теми, до якої звернувся в дисертаційній роботі Паскаленко В.В. аргументується тим, що діяльність персоналії В.В.Рюміна пов'язана з періодом кінця ХІХ – початку ХХ століття, який був насиченим на ідеї видатних вітчизняних та зарубіжних педагогів, педагогічна спадщина яких проходить нове переосмислення в наш час, по друге,

необхідністю проведення аналізу і систематизації педагогічних поглядів і громадсько – просвітницької діяльності В.В.Рюміна, по третє, поясненням значимості педагогічних поглядів і громадсько – просвітницької діяльності В.В.Рюміна для розвитку сучасної національної технічної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення та висновки які сформульовані у дисертації належним чином обґрунтовані. Структура дисертації, висновки до розділів, список використаних джерел відповідають вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Зміст розділів дисертації логічно узгоджується з висновками до розділів і загальним висновком, висновки підпорядковані поставленій меті і завданням дослідження.

Обґрунтування наукових положень і висновків дисертаційного дослідження Паскаленка В.В. базується на положеннях з теорії та історії педагогіки вітчизняних та зарубіжних науковців. В своїх дослідженнях автор дисертації спирається на факти, експертні оцінки, та висновки спеціалістів, наукові положення яких були задіяні в ході дослідження.

Фактологічна насиченість змісту дисертаційного дослідження Паскаленка В.В. побудована на значній джерельній базі:

- книги, науково-педагогічні праці В. Рюміна, його навчальні посібники, наукові та публіцистичні статті, рецензії, матеріали публіцистичних видань -28;
- документи Державного архіву Миколаївської області -28; матеріали фонду Миколаївського краєзнавчого музею -1; періодика досліджуваного періоду -22;
- довідково-бібліографічна література -24, автореферати дисертацій і дисертаційні дослідження -7, сучасна педагогічна періодика -40,

дисертаційні й монографічні дослідження з теорії та історії педагогіки - 43;

- фонди Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського НАН України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Миколаївської обласної універсальної бібліотеки ім. О. Гмирьова, інформація з Internet-ресурсів.

У дисертаційному дослідженні дисертанта проаналізовано 247 джерел.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у використанні отриманих положень педагогічного доробку В.В.Рюміна у сучасних умовах реформування технічної освіти країни. Матеріали дисертації рекомендовано використовувати науковцям, педагогам, студентам для написання наукових праць з історії педагогіки, підручників, науково-методичних і навчальних посібників з історії педагогіки України, курсових, дипломних і магістерських робіт з теорії та історії педагогіки; для підготовки лекційних і семінарських занять з історії педагогіки, історії педагогічної думки Миколаївщини кінця XIX – початку XX століття.

Основні результати дослідження опубліковані у збірниках наукових праць та апробовані на науково – практичних конференціях з міжнародною участю.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Вважаємо, що наукові положення і висновки представлені в дисертаційному дослідженні Паскаленка В.В. відповідають завданням дослідження, використанні дослідницькі методи і ґрунтовна джерельна база представляє роботу автора як обґрунтовану, з високим ступенем вірогідності.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, які підтверджуються довідками про впровадження з 4 навчальних закладів.

Переконливою є новизна проведеного дослідження

Автором *вперше* на основі документальних джерел і наукової літератури здійснено цілісний аналіз науково-педагогічної та громадсько-просвітницької діяльності В. В. Рюміна в контексті історичних і освітніх подій кінця XIX – початку XX століття; з'ясовано провідні чинники, що вплинули на розвиток особистості діяча (родинне виховання, гімназійна та університетська освіта, досвід викладацької роботи, суспільно-економічні та культурно-освітні передумови, спілкування з відомими українськими діячами освіти, науки, культури); встановлено й обґрунтовано періоди життєдіяльності В. В. Рюміна: перший – формування світогляду; другий – науково - педагогічна діяльність, третій – просвітницька діяльність; проаналізовано його внесок у розвиток педагогічної думки України; виокремлено педагогічні ідеї В.В. Рюміна, зокрема: щодо: впровадження в навчальний процес принципів гуманістичної педагогіки ; уніфікації та стандартизації змісту загальної середньої освіти в усіх середніх технічних училищах; підвищення якості загальної освіти для отримання спеціальної освіти; збільшення в навчальному плані годин на вивчення російської мови та історії; взаємозв'язку у вивченні загальноосвітніх та спеціальних дисциплін; забезпечення безперервності і наступності в навчальних планах ; використання наочних методів у навчанні; поєднання теорії з практикою; об'єднання початкової загальної освіти з професійною підготовкою; до наукового обігу введено невідомі та маловідомі матеріали архівів, пов'язані з педагогічною та громадсько-просвітницькою діяльністю В. В. Рюміна (Державний архів Миколаївської області – матеріали про вплив родини на формування світогляду В. В. Рюміна; матеріали епістолярію – листування з К. Е. Цюлковським).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні положення дисертації відображено в 14 одноосібних публікаціях автора: статтях в наукових фахових виданнях – 6; статтях в інших

виданнях – 1; матеріалах конференцій та тезах доповідей – 4, зарубіжних виданнях – 2, навчально - методичний посібник – 1.

Своєю чергою, автореферат дисертації відповідає сучасним вимогам щодо кандидатських дисертацій, достатньо повно відображає структуру, основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи й дає цілісне уявлення про проведене дослідження.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчить про професійну зрілість автора.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації:

- робота мала б більшу цінність, якщо б автор дослідив упровадження педагогічних ідей В.В. Рюміна в сучасних професійно – технічних закладах України;
- у дисертації висвітлено активну участь В.В.Рюміна у громадсько - просвітницькому русі. На нашу думку, доцільно ширше, ґрунтовніше схарактеризувати його участь у роботі громади в контексті громадського руху другої половини ХІХ – початку ХХ ст.;
- вважаємо, що доцільним було б конкретніше співставити педагогічні ідеї та педагогічну практику В.В.Рюміна із прогресивними педагогами досліджуваного періоду;
- у п.3.1 автором розкрито діяльність В.В. Рюміна як просвітителя і популяризатора природничих і технічних знань. Бажано було б розкрити більш глибоко роль В.В.Рюміна у підручникотворенні у досліджуваній період, а також здійснити порівняльний аналіз внеску педагога у навчально – методичне забезпечення освітнього процесу в середніх професійних навчальних закладів;
- вважаємо за доцільне розкрити в таблиці 2.1.» «Методичні рекомендації В.В.Рюміна щодо педагогічної підготовки майбутніх інженерів – викладачів зміст, який вкладав В.В.Рюмін у наданні ним рекомендацій що педагогічної підготовки інженерів;

- не визначено гіпотезу в дисертаційному дослідженні, хоча треба було визначити;
- провести аналіз джерельної бази дослідження, а не виносити його в загальну характеристику роботи;
- робота не позбавлена стилістичних та технічних огріхів.

Вказані недоліки та побажання не знижують якості дисертаційної роботи, мають дискусійний характер і не впливають на загальний якісний рівень виконаного Паскаленко Віталієм Володимировичем дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»

Дисертаційна робота Паскаленка Віталія Володимировича «Педагогічна спадщина та громадсько – просвітницька діяльність В.В.Рюміна в кінці ХІХ – на початку ХХ століття» є самостійною, завершеною науковою працею, що ґрунтується на аналізі великої кількості літератури, вітчизняних і зарубіжних авторів, архівних документів, програмно – методичної літератури, та державно – нормативних документів.

Дисертаційна робота відповідає пп. 9,11,12,13,15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.04.2013 №567, а її автор Паскаленко Віталій Володимирович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
радник директора інституту
вищої освіти НАПН України

В.К. Майборода